

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра музичної педагогіки та хореографії

ОП Хореографія

зі спеціальності 024 Хореографія

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

«Пошук сенсу життя у китайській культурі. Хореографічні розмисли

«Піду я на західну вежу»

Лу Веньвень

Науковий керівник:

Кавунник Олена Анатоліївна,

доцент, кандидат педагогічних наук

Рецензент:

Реброва Олена Євгеніївна

доктор педагогічних наук, професор

Допущено до захисту _____

в.о. завідувача кафедри музичної педагогіки та хореографії

доцент **Олена КОВАЛЬ** _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи реалізації кваліфікаційної роботи «Пошук сенсу життя у китайській культурі. Хореографічні розмисли «Піду я на західну вежу».....	6
1.1. Сенс життя людини як етична проблема і моральна цінність.....	6
1.2. Проблема людського буття у філософському баченні Китаю.....	10
1.3. Концепція сенсу життя у традиційній культурі та ритуалах Піднебесної.....	16
Висновки до першого розділу.....	21
РОЗДІЛ 2. Художні особливості хореографічної постановки «Піду я на західну вежу» у контексті створення кваліфікаційної роботи «Пошук сенсу життя у китайській культурі».....	24
2.1. Ідейно-тематичний аналіз хореографічного твору.....	24
2.2. Композиційно-архітектонічна будова хореографічної постановки.....	26
2.3. Характеристика музичної основи та сценографія хореографічної композиції.....	31
Висновки до другого розділу.....	36
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41
ДОДАТКИ	43

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми кваліфікаційної роботи. Ритм сучасного життя спонукає людину іти «нога в ногу» з часом, квапитися, бігти, заповнювати своє життя варіативними смислами та сенсами і рухатися «від смислу до смислу», не переймаючись питанням «результату, підсумку життя». Свого часу кожна людина ставила перед собою питання сенсу свого життя.

Відповіді на це питання намагалися знайти наймудріші представники усіх часів та народів. І навіть сьогодні остаточної відповіді, яка б влаштувала усіх, так і не знайдено. Життя і смерть - вічні теми духовної культури людства. Про них міркували пророки та основоположники релігій, філософи, діячі мистецтва і літератури, педагоги і медики. Навряд чи знайдеться людина, яка рано чи пізно не задумалася про сенс свого буття, майбутньої смерті і досягнення безсмертя.

Колізії життя постійно ставлять перед людиною «вічні», «рокові» питання. Серед цих питань одне із чільних місць займають пошуки сенсу життя. Подібна проблема цікавить нас також, тому ми вирішили втілити свої роздуми через мистецтво танцю, обравши темою нашої кваліфікаційної роботи **«Пошуки сенсу життя. Хореографічні розмисли «Піду я на західну вежу».**

Мета кваліфікаційної роботи полягає у аналізі філософської, етичної думки проблеми сенсу життя та створенні хореографічної постановки «Піду я до західної вежі».

Завдання роботи:

- проаналізувати морально-етичний погляд на проблему сенсу життя;
- дослідити філософське бачення китайських мислителів проблеми буття людини;
- розглянути традиційні культи та ритуали Китаю у контексті бачення людини сенсу життя.
- здійснити ідейно-тематичний аналіз хореографічної постановки «Піду я на західну вежу»;

- розглянути композиційно-архітектонічну будову хореографічної постановки у контексті здійснення кваліфікаційної роботи «Пошук сенсу життя у китайській культурі. Хореографічні розмисли «Піду я на західну вежу»».
- охарактеризувати музичну основу та сценографію хореографічного твору.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Завдяки композиційному та сценографічному рішення хореографічна постановка «Піду я на західну вежу» може бути реалізована до показу як цілісна хореографічна міні-вистава. Мистецькі, хореографічно-технологічні, педагогічні та балетмейстерські знахідки стануть у нагоді практикам та теоретикам хореографічного мистецтва. Участь танцівників у хореографічній постановці сприятиме підвищенню їх виконавського рівня, розширенню акторського діапазону, набутті досвіду роботи із балетмейстером-постановником.

Очевидною є просвітницька та виховна роль кваліфікаційної роботи, яка надає можливість танцівникам та глядачам, спостерігаючи за Героєм нашої хореографічної постановки, також замислитися над сенсом життя.

Апробація кваліфікаційної роботи. Хореографічні розмисли «Піду я на західну вежу» були представлені на Міжнародному молодіжному фестивалі «Мистецькі барви» (3 лютого 2024 р., м. Прилуки, Чернігівська область) і здобула Диплом I ступеня.

Досвід реалізації матеріалів кваліфікаційної творчої роботи відображений у доповідях на VI Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції *Мистецька освіта очима молодого науковця* (Ніжин, 6 грудня 2023 р.) за темою «*Концепція сенсу життя у традиційній культурі та ритуалах Піднебесної*»; VIII Мистецько-педагогічних читаннях пам'яті професора О. Я. Ростовського «*Мистецька освіта України: глобальні виклики та перспективи розвитку*» (Ніжин, 12 березня 2024) за темою «*Філософські роздуми про сенс життя у хореографічних творах сучасних китайських балетмейстерів*».

Структура та обсяг пояснювальної записки. Пояснювальна записка складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (15 найменувань), додатків. Загальний обсяг роботи – 45 сторінок, з них основного тексту – 37 сторінок.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи реалізації кваліфікаційної роботи «Пошук сенсу життя у китайській культурі. Хореографічні розмисли «Піду я на західну вежу»

1.1 Сенс життя людини як етична проблема і моральна цінність

*«...немає людини, для якої життя зі смыслом
не було б реальною метою усіх її прагнень»*

П. Фенікс

Змістовне наповнення життя, усвідомлення свого існування, спрямованості цілі буття, ціннісні орієнтації, все, заради чого варто жити – відображено у естетичній категорії «сенс життя». Поява в історії людської духовності смисложиттєвої проблематики говорить про зростання людської свободи, про можливість вибору особистості.

Визначення місця людини у світі, питання сенсу її існування є однією із ключових проблем етики. Людина періодично запитує у себе: *«Чи є сенс у моєму житті, і якщо є – то у чому він? Можливо, моє буття це беззмістовний, нічого не вартий процес народження, дорослішання, зрілості та смерті? Мої мрії про щастя, про велич душі, про наповненість життя, які мене хвилюють з ранніх років, дозволяють мені думати, що я народився не даремно. Що всі ми маємо здійснити щось велике і так створити себе. Дозволити нашим силам, що сплять, знайти вихід...»* [5, 125].

На ці питання знаходяться відповіді, виходячи зі світогляду суспільства і наших рідних, віросповідання, рівня освіти, стану психіки та багатьох інших речей. Як складеться життя людини залежить від них. Ці питання рано чи пізно починають хвилювати особистість, наділену свідомістю. І визначитися доведеться кожному самотійно, бо ці проблеми досить особистісні і інтимні.

Під впливом зовнішніх обставин та явищ досить часто виникають питання «навіщо», «для чого». Різні невдачі, страждання і біль, хвороби і смерть близьких та друзів призводять до справедливих сумнівів сенсу життя. Особливо яскраво

питання життєвого сенсу виникає тоді, коли збуджуються відчуття людської особистості, коли гостро виникає потреба самореалізації, коли усвідомлюється своє призначення [7, 80].

«Піду я на західну вежу» - це хореографічна постановка-роздуми на всі питання нашого життя. Ми пишаємося собою, що свідомо і вільно обираємо наш шлях, намагаючись діяти згідно своїй природі; це шлях не заданий іншими. Тільки людині доступно задавати собі питання про місце та призначення у цьому світі. А потім, у залежності від відповідей на свої питання, обирати серед різних варіантів той, який найкраще призведе до власної реалізації, крокуючи власним шляхом.

Родоначальник німецької філософії І. Кант, будучи глибоко моральною людиною, підкреслював: *«Уміння вірно визначити своє місце у процесі творення і належно усвідомити, чим треба бути, щоб стати людиною – це найвище покликання»* [1, 19]. Філософ вважав найважливішим завданням кожної людини – знати, у чому сенс її життя, заради чого вона живе.

Наука етика, яка вивчає мораль, розглядає сенс життя як морально-світоглядне розуміння людини, за яким вона ототожнює свої вчинки і безпосередньо себе із найвищими людськими цінностями, ідеалами. Здатність ставати для себе самого проблемою є відмінною рисою людського існування. Питання призначення людини у світі відноситься до «вічного». Достатньо згадати відоме загадкове шекспірівське питання: «Бути чи не бути», яке промовляв Гамлет. Це питання так і залишилося риторичним для всіх поколінь [7, 81].

У людській свідомості проблема сенсу життя, як правило, виникає від нерозділеного кохання, мук совісті, хвороб, бідності і ще багато чого іншого. Проте, вважається, що головною її причиною є розуміння особистістю смертності, кінцевості свого існування. Оця невідворотність кінця надає земному існуванню неповторності. Відношення зі всією серйозністю до свого життя формується від переконання, що ти живеш лише раз.

Дійсно, людина могла б на деякий час відволіктися від питання сенсу буття, аби жила вічно. Почати життя з нової сторінки ніколи не пізно безсмертній людині. У такому разі, її, можливо, і не цікавило б питання життєвого сенсу. Однак, смертна людина не може уникнути роздумів про це, оскільки для неї життя – це найвища цінність. Один із письменників минулого зазначав, що *«людське життя являє собою боротьбу за безсмертя»* [7, 81].

У латинському афоризмі «memento mori», що означає «пам'ятай про смерть», закладена велика мудрість. Звичайно, варто про це пам'ятати не для того, щоб панікувати чи занурюватися в апатію. Це потрібно, щоб глибше усвідомити своє життя, місце у ньому. В будь-якому випадку, особистість має розмірковувати про сьогоднішній день і відповідно вибудовувати свій шлях у житті.

Звернення до роздумів про пошук життя відбувалося у літературних джерелах ще з ранніх етапів розвитку цивілізації. До наших часів дійшло багато міфів з культури Месопотамії. Давньовавілонський «Епос про Гільгамеша» посідає важливе місце серед них. У цьому творі піднімається питання про сенс життя та безсмертя. Це відображено у діалозі раба і пана «Про сенс життя». На той час, невдоволеність людей їх життям були однією з причин пошуку сенсу життя [7, 82].

У давньогрецького філософа Гомера ще не з'явилися роздумування про життєвий сенс. А от у висловлюванні античного філософа більш пізнього періоду Геракліта *«не дуже добре було б, коли б все бажане здійснювалося»* розкрито усвідомлення неможливості рішення проблеми життєвого сенсу і задоволення потреб людини. Стародавній філософ Демокріт визначає сенс буття як стану для отримання щастя. Він висловлювався так: *«Хороший настрій – то життєва мета людини»* [15, 37].

Предметом розгляду філософії загадкового філософа з Афін Сократа також став ціннісний аналіз життєвого сенсу. Він перший підкреслив характерну для його епохи особливість – прірва між встановленими звичаями життя людей і їх мораллю. Сократ зробив із цього висновок, що знання має ключову роль у

вірному життєвому виборі людини. Воно корегує і визначає сенс життя. Ціннісний життєвий зміст людини обґрунтовується інтелектом і відповідальним ставленням.

За Сократом, сенс життя людини – добропорядність і доброчесність, освітлені розумом особистості. Філософ стверджував, що у виборі власного шляху людина має керуватися власним інтелектом. Ми повністю підтримуємо цей етичний раціоналізм мислителя. Головний Герой нашої хореографічної постановки «Піду я на західну вежу» теж так бачить сенс свого життя і усвідомлено ставить перед собою вищу мету.

Загалом, філософи Античності зазначали, що життєвий сенс особистості знаходиться у таких способах життєдіяльності людини, які облагороджують її. Вони підносять людину над її природнім буттям. Стихійності життя мають запобігати розум, знання, вміння вершити добро. Вони узгоджують бажання і мету людини. Тож, сенс життя за давньогрецькими мислителями, полягає у удосконаленні свого інтелекту, бажань і здібностей для отримання вищого блага [7, 84].

В епоху римських філософів-стоїків розуміння сенсу життя було переглянуто. Воно стало ототожнюватися із самоізоляцією від зіпсованого людського світу. До прикладу, римській імператор Марк Аврелій, який був філософом-стоїком, вбачав таку ізоляцію як занурення людиною самої в себе. Це він прописав у своїй праці «Наодинці з собою». Там же міститься і заклик цієї непересічної особистості: *«Загорнися в себе самого»* [15, 41].

Середньовічні філософи вказували, що до головної цілі життя людини веде три шляхи. Першим шляхом є шлях раціоналізму, розуму та навчання. Цей шлях проходить через пізнання Бога. Однак, раціональним шляхом пізнати Бога не можливо. Тож, є другий шлях – шлях любові до Бога. Але цей шлях підходить не всім. Нарешті, третім є шлях вправ і аскези, оскільки світ недосконалий.

Статус людини був змінений в епоху Відродження. Відбувається перегляд стереотипів цінностей. Людину почали розглядати як органічну частину природи, її найкраще творіння. Сьогодні таємничим символом такого

усвідомлення суті людини вважають «Джоконду» Леонардо да Вінчі. Є відчуття, що устами цієї загадкової жінки звертається природа: *«Пізнай мене, щоб пізнати себе!»* [7, 85].

Німецький філософ початку XIX століття Гегель наголошував, що сенс життя полягає у свободі духу особистості. Знайти самого себе означає вірно окреслити мету свого життєвого шляху. Його послідовник та учень Л. Фейєрбах стверджував, що людина має сама, не за сторонніми порадами, будувати своє життя. Особистість сама шукає своє призначення, відштовхуючись від своєї природи і бажань. Наше бачення сенсу життя повністю суголосне з цим філософом і саме цю думку ми проносимо через всю нашу хореографічну постановку.

Але ми розуміємо, що одного самопізнання не достатньо. Адже життя кожної людини потрібне ще й іншим людям, цілому суспільству. Для розуміння життєвого сенсу дуже важливо зрозуміти свій зв'язок із оточуючими людьми, свою необхідність для них, а їх – для себе. Це відбудеться, якщо особистість, замість того, щоб жити тільки для себе, буде жити справами і турботами інших, їх радощами і горем. Життєвий сенс закладений у свідомому створенні свого власного життя через стосунки з іншими людьми і середовищем загалом.

Своєю хореографічною постановкою «Піду я на західну вежу» ми не намагалися знайти відповідь на цю одвічну проблему людства. Ми просто підняли це питання, оскільки воно нас турбує, як і всіх розумних істот на цій планеті. У якій би країні ти не жив, яку б освіту не мав, чи статус, чи до якої б діяльності не був дотичний – всі ми рівні навіть у тому, що так до кінця і не розуміємо - *у чому ж сенс життя?*

1.2 Проблема людського буття у філософському баченні Китаю

Питання про життя людини та сенс її існування у цьому світі підіймалося ще з часів появи людини розумної. Подібно до усіх світоглядних проблем, це вічне питання набуває нових граней у духовному досвіді людської цивілізації.

Як зазначалося вище, це питання піднімаємо й ми у своїй кваліфікаційній роботі через створення хореографічної постановки «Піду я на західну вежу». Мені, як жителю Піднебесної, який формувався під впливом традиційної культури і науки моєї країни, цікаво проаналізувати філософські погляди мудреців Китаю на одвічне питання про сенс людського життя.

Китай є країною з дуже багатою філософською спадщиною. Традиційне філософське мислення Піднебесної розглядають світ і людину у ньому як єдину цілісність. Ця цілісність набагато важливіша, ніж її елементи. Холістичне мислення китайських мудреців, будучи комплексним і цілісним, акцентує на гармонійному поєднанні людини зі світом. Вони сприймають індивіда і природу не суб'єктом і об'єктом, а цілісною структурою. У цій структурі тіло людини і її дух, тобто, тілесне і психічне, перебувають у балансі і єдності [2, 42].

На сьогодні історія філософської науки Китаю ще не отримала загальноприйнятого бачення на періодизацію свого становлення і розвитку. Але достатньо дослідників філософської традиції Піднебесної виділяють хронологічні періоди правління різних династій. Тож, вважається, що філософія Китаю зароджується у XVIII-XII столітті до н.е. у період правлячої династії Шан та у XI-III століттях до н.е. за правління династії Чжоу.

Міцним фундаментом китайської філософії стає міфологічне мислення. Вищий принцип управління світовим порядком формується у рамках міфології. Божественною істотою, що створила навколишній світ, при династії Шан вважався Верховний імператор (шанді). Уявлення про волю Неба виникає при правлінні Чжоу. Тоді Небо розглядалося як першооснова і першопричина всього на світі [2, 43].

Філософське мислення Піднебесної почало розвиватися паралельно із розповсюдженням релігійного світогляду. При династії Шан виникають уявлення про темне і світле начала. Вони розглядалися як притаманні різним речам властивості. Протистояння темного і світлого могло викликати зміни і розвиток багатьох речей і процесів. Вперше ці бачення були знайдені у записах

книг для ворожіння та кістках. У них сонячний день називався світлим, а хмарний – темним.

Поступово подібні уявлення наповнювалися більш глибоким сенсом і розгорнутим змістом. «Світле» почало виражати властивості сонця, неба, сили, чоловіка тощо, а «темне» означало різні властивості місяця, землі, холоду, слабкості, жінки тощо. З часом розуміння світлого і темного отримало більш абстрактного значення [2, 43].

Першоджерела давньокитайської філософії знаходяться у пам'ятниках писемності Піднебесної. Початок філософії цієї країни поклали коментарі до славнозвісної «Книги змін» (易经). У цій Книзі прослідковується шлях від міфологічного погляду на світ до його філософського бачення. Тексти книги вміщують у собі стародавні китайські міфи про Інь та Янь – два начала (духів).

Янь є світлим, активним чоловічим началом, яке керує Небом. Землею управляє Інь – темне, пасивне жіноче начало. Ці два духи мають між собою діалектичний зв'язок, оскільки не можуть існувати один без одного. Інь та Янь діють тільки разом, поєднуючи свої зусилля. Чергування цих духів називається шляхом (Дао). Його мають пройти усі речі на світі.

«Книга змін» висвітлює цей шлях речей і шлях світу. Людина має усвідомити своє місце у світі, поєднуючи свою життєву силу із землею і небом. Тож, у цій історичній пам'ятці вже простежується розвиток наївної філософії Китаю, яка стверджувала суперечливість світу, одночасність взаємного тяжіння і відчуження світлого і темного [8, 56].

Суттєвий вплив на світогляд людей і на всі сторони життя Китаю справив перехід до феодального суспільства. Це відбулося у період з VIII по III століття до н.е. Виникає велика кількість шкіл, що стало сильним поштовхом до розвитку філософської думки Піднебесної.

Особливо значимими були *конфуціанці* (школа служивих людей), *послідовники Мо-цзи* (школа моїстів), *школа даоситів*, *легісти* (школа законників), *номіналісти* (школа імен) та *натурсофіти* (прихильники Інь та Янь).

Одним із найбільш вагомих напрямків філософії Китаю було **конфуціанство**. Воно охоплює історичні періоди стародавнього китайського суспільства і його середньовіччя. Це напрям заснував Конфуцій, якого у літературі часто називають Кун-цзи – вчитель Кун. Вже у віці 22 років юнак став найвідомішим педагогом Піднебесної. Головним його напрацюванням є книга «Лунь юй» - «Бесіди і настанови». У ній зафіксовані його вислови і бесіди з учнями [2, 44].

Морально-етичне вчення конфуціанство шукало відповідь на питання про місце людини у світі. Афоризм самого Конфуція передає сутність цього вчення: *«Государ має бути государем, феодал – феодалом, батько-батьком, а син – має бути сином»*. До того ж, конфуціанство, будучи консервативним, ідеалізувало минуле.

Воно стверджувало, що нещасливе життя людини походить від того, що вона відмовилася від традицій своїх пращурів. Вони радили повернутися до традицій заради відновлення гармонії у державі. При цьому, Конфуцій і його однодумці вважали, що структура ідеальної держави має бути такою, як у сім'ї, де ролі між членами родини чітко прописані.

Ключове місце у конфуціанському вченні відводиться Людині – її інтелектуальному і духовному розвитку, поведінці та цінностям. Турбуючись моральним станом суспільства свого часу, Конфуцій приділяє велику увагу проблемі виховання благородної, ідеальної людини.

Таке виховання має відбуватися у шанобливому ставленні до інших людей та свого суспільства. Мають бути створені правила поведінки; виконання своїх прямих функцій є обов'язковим. Тобто, Конфуцій розглядав людину як необхідний елемент суспільства [2, 45].

Вихована музикою і ритуалами благородна людина, за Конфуцієм, володіє головною якістю «людяністю» (人類). Цей ієрогліф означає два знаки – «людина» і «два». Ними філософ означав стосунки між людьми, що у традиції Китаю розглядалося як справжнє існування особистості. У його «Бесідах і настановах» про людяність згадувалося часто.

Великий Вчитель зазначав, що бути людяним означає бути різним з різними людьми. А ще - *«Любити людей»*. Його учні згадували, що одного разу філософ на питання «що таке людяність?» відповів словами, які нагадують заповідь з Євангеліє: «Не вчиняй іншому те, що не хотів би собі».

Особисто нам дуже імponує таке розуміння людяності видатного філософа давнини. Його порада сьогодні як ніколи актуальна. На жаль, сучасний світ забув про головне – про цінність життя. Про це ми теж роздумуємо у своїй хореографічній постановці. Наш Герой на шляху до західної вежі шукає відповідь на це питання також.

У своєму аналізі ми не можемо не згадати про концепцію Конфуція «золотої середини». Шлях до цієї середини філософ вважав найважливішим принципом людських чеснот. Він рекомендував цей принцип застосовувати для пом'якшення конфліктних ситуацій у соціумі. Загалом, ідеї великого Вчителя мали велике значення для розвитку китайського суспільства і для формування його філософського світобачення. Самому Конфуцію китайці поклонялися, а у 1503 році його було зараховано до лику святих [2, 46].

Після смерті філософа конфуціанство розділилося на різні школи, але до утворення Китайської Народної Республіки у 1949 році було основною ідеологією країни. За заповідями Конфуція багато жителів Піднебесної живуть і на сьогоднішній день. З'явилася навіть релігія конфуціанство, у якій чільне місце відводиться шануванням пам'яті предків.

У другій половині I тисячоліття до н.е. паралельно з конфуціанством виникла дуже сильна філософська школа **даосизм**. Засновником цього могутнього напрямку давньокитайської філософії вважається видатний мислитель Піднебесної Лао-цзи.

Деякі дослідники вважають його автором книги «Дао де цзин», написаної у V-IV столітті до н.е. У своїй основі філософська система даосизму має поняття «Дао» (道), що перекладається як «шлях». Це – першооснова, невидимий закон природи, якому підпорядковується суспільство та людина зі своєю поведінкою та мисленням [13, 47].

Для китайців, Дао означає «ніщо» - почато і кінець світу. Всі речі народжуються із небуття і знову повертаються у небуття. Дао керує матеріальним світом. У цьому спостерігається схожість із Логосом давньогрецького філософа Геракліта. В основному, як стверджують науковці, даосизм виник як опозиційна течія конфуціанству.

Так, Конфуцій розглядав Дао як соціальне явище, як необхідність дотримання моральних норм. У свою чергу, даосизм наголошує, в основному, на природному аспекті Дао. Головний постулат даосизму звучить так: *«Притримуйся природи усіх речей і не володй нічим особистим»*. Із цією рекомендацією пов'язана одна із ключових категорій - недіяння, чи бездіяння [2, 48].

Філософ Лао-цзи проти будь-якої діяльності людини і суспільства стосовно природи. Він зазначав, що будь яка напруга пов'язана з дією людини призведе до дисгармонії і суперечностям між людиною і світом. Головне правило індивіда має бути збереження «міри речей». Тож, бездіяння є центральною ідеєю даосизму, бо має призвести до щастя, процвітання та повної свободи людини.

Філософія даосів у своїх баченнях людини відштовхувалася від ідеї природньої рівності усіх людей. Дякуючи такі доктрині початкової рівності людей, даоси сформулювали свій ідеал людини. Це – досконало мудра особистість, у сутність якої проник Дао. Даоси вважали, що людський розум має бути як дзеркало - відображати навколишній світ і неперейматися швидкоплинними речами у своїх уявленнях про порядок у світі.

Як бачимо, даосизм є філософією Китаю, яка розглядає людське життя у всій його повноті, у нерозривній єдності з великим світом. Даосизм – це шлях буття індивіда, у якому фізичне і духовне розглядаються у гармонійному зв'язку.

Загалом, давньокитайські філософи розглядали світ як єдину цілісність. Основний наголос робився на морально-етичних учіннях про світ. Тож, практично усі мислителі Піднебесної бажали знайти відповідь на питання, як же можна досягти гармонії і щастя в існуванні людини. *«Хіба ж не у цьому сенс людського життя?»* - запитуємо ми.

1.2 Концепція сенсу життя у традиційній культі і ритуалах Піднебесної

Філософська думка Піднебесної формувалася під впливом традиційної культури цієї країни, її релігійних обрядів, ритуалів тощо. Тож, проблему сенсу життя, до якої здавна зверталися мудреці Китаю, варто шукати саме у традиційних культі і ритуалах цієї країни. Як рекомендує «Люнь юй» - книга «Бесіди і судження»: *«Не дивись на те, що чуже ритуалу, не кажи нічого, що чуже ритуалу, не сприймай те, що чуже ритуалу, не роби нічого, що чуже ритуалу»* [14, 165].

У ритуалах і культі Китаю сконцентроване духовне життя людей. Самосвідомість і духовні почуття віруючих, етнічні і культурні традиції країни чи певного народу, навіть географічне положення відображені у культі. Головною рисою традиційного суспільства Піднебесної ще за часів імперії були культові церемонії. Вони виступають міцною соціальною і культурною основою китайського суспільства, органічно у нього вплітаючись.

У розумінні західного світу, церкви і релігії у Китаї немає. Досить умовно даосизм, буддизм і конфуціанство можуть називатися релігіями. Дослідники враховують специфіку країни і словом «релігія» називають певну низку культових церемоній і ритуалів. Деякі китаєзнавці стверджують, що релігія і міфологія в Китаї цілком замінилися етичними і ритуальними нормами [14, 166].

Тож, у китайській традиції дуже потужна культова складова. Про це свідчить велика кількість монастирів, храмів та наявності у кожній оселі предметів культу. Відповідно, люди теж активно приймають участь у культових ритуалах.

Досліджуючи національні культу Піднебесної, науковці виокремили певні риси, притаманні їм. Це: поєднання різноманітних культів (*синкретизм*), заміна реальних речей символами (*символізм*), збереження традиційних елементів давніх культів (*консерватизм*), надання світського характеру культовим ритуалам (*секуляризація*) тощо [4].

В усі часи у Піднебесній найвпливовішими є три релігійно-філософські вчення – конфуціанство, буддизм і даосизм. У них органічно поєдналися різні культу, ідеї і вірування. У філософії Китаю загалом немає розподілу на матеріальне і духовне, мирське і сакральне.

Розмежування на релігійну і світську владу теж відсутня. Архітектура багатьох великих міст мала ритуальне призначення у своїй більшості. У минулому імператор, якого вважали сином Неба, був верховною особою для виконання ритуальних культів.

Релігійний і філософський синкретизм у Китаї міцно увійшов у духовне і практичне життя кожного жителя Піднебесної. Основне місце серед усіх культів займав культ Неба і культ далеких предків. Загалом, життя китайців наповнене різними ритуалами і культурами. Впродовж багатьох епох формувалися і удосконалювалися різні церемонії. Вони складають спеціально унормовані дії колективу із використанням різних символічних атрибутів [14, 168].

Основною метою проведення ритуальних церемоній у Китаї є дотичність кожної людини до космічного порядку. Хоча досить важливо і участь особистості у впорядкованій ієрархії, коли кожний виконує свою роль, відповідно своєму статусу. А також, під час ритуальних церемоній присутні демонструють свої знання на рівні міфології. На думку Конфуція, ритуал природньо поєднує світ звичайних людей із таємничим світом предків.

У Піднебесній поряд із офіційними і релігійними культурами існують культу сімейні. Їх основою і виступає культ предків. Він передбачає шанобливе ставлення і смиренність не тільки до своїх батьків, а й до людей високих посад і більш зрілого віку.

Звертаючись у своїх молитвах до «богів», китаєць має на увазі різних легендарних особистостей або мудрих людей попередніх поколінь. Неймовірно шанобливе ставлення у китайців до вчителів. У перекладі з китайської, вчитель означає «раніше народжений» [12, 63].

Все життя китайця супроводжують різноманітні культові ритуали. Ще до народження маляти перші ритуальні подарунки приносять матері на останніх

термінах її вагітності. У день народження дитини також несуть ритуальні піднесення. При бажанні батьків, записується точний день і година до хвилини народження, щоб у майбутньому ворожити. На третій день від появи на світ відбувається ритуальне купання, а наприкінці першого місяця голять голівку. Такі ритуальні дії мають захистити дитя від поганих впливів.

Поклонами перед віттарем вдома китаєць має починати і закінчувати свій день. Під час поклонів необхідно вести розмови з душами померлих родичів, розповідати про своє життя, про плани на майбутнє, сподіваючись на сприяння. Людину на смертному ложі одягали в ритуальні одязі. Після смерті родина померлого виконували ритуальні голосіння. Весь процес траурної церемонії був регламентований.

Навіть на сучасному етапі деякі жителі Китаю запрошують на поховання даоських і буддистських ченців. Також, до сьогодні у Гонконзі існують магазини, де продають предмети з паперу. Їх можна класти в труну, замість справжніх речей покійника. У цьому спостерігається притаманний китайським культам символізм, коли предмети замінялися символами [14, 172].

Уявлення давніх китайців про те, що людський дух після смерті фізичного тіла продовжує існувати, було основою формування культу предків. Цей дух померлої людини знаходиться поруч і переймається долею своїх нащадків.

Якщо помирає правитель, то його дух турбується про долю свого народу. Як приклад, подібне ставлення простежується у сучасній Корейській Народно-Демократичній республіці до померлих керманічів Кім Ір Сена і Кім Чен Іра.

У системі особистих життєвих цінностей китайців визначальним завжди був культ предків, який складав основу уявлень людини про сенс її життя. Вшановуючи своїх предків, житель Піднебесної не тільки хотів допомоги і підтримки від них. Головне полягало у збереженні їх пам'яті та глибокої подяки за мудрість, яку вони залишили по собі [14, 173].

Культ предка мав об'єднувати і зміцнювати китайську родину. Тільки чоловік має право проводити культові церемонії у сім'ї, тому дуже великого значення мало народження хлопчика. Як бачимо, потреба мати чоловіків-

спадкоємців є не тільки соціальним обов'язком для кожної родини, а й ритуальним. Якщо не народжувався син, то китайські традиції не заперечували, щоб чоловік знайшов собі іншу дружину. Зустрічалось і формальне усиновлення племінників чи зятя.

Вершину піраміди у системі культів Піднебесної займає Небо, яке ще з династії Чжоу стає головним. За всю історію Китаю поняття Небо пройшло великий еволюційний шлях від сімейних культів до абстрактних символів. Від уявлення його як Верховного Божества – до уявлення як про сутність природи. Небо стало сприйматися як управляюча основа буття.

Воно набуває морально-етичного змісту. Небо не виступає більше творцем Китаю, не є головною особистістю. Воно не відрізняється від звичайної людини і матеріального світу, але є їх суттю. Загалом, традиційна філософія Піднебесної не поділяє Всесвіт на різні світи – вищий, божественний і нижчий, гріховний. У світобаченні китайців Небо – найвища пізнавальна цінність, з якою необхідно рахуватися кожному [14, 173].

Велика кількість різних уявних істот перебуває у китайському «пантеоні богів». Це духи-покровителі родин, різних корпорацій, домашнього вогнища, вікон тощо. Також до цієї когорти відносили людей, які вели зразкове життя і цим самим отримали можливість піднятися до божественного рівня. Ними могли бути знамениті полководці, імператори, видатні митці, вчені, філософи.

Конфуціанство раціонально не осмислювало проблеми вищих сил, навіть коли воно обернулося на офіційну релігію Китаю. Але поважало традиційні національні культи Піднебесної.

Конфуціанці поступово позбавили містичності культ предків, оскільки ввели до нього повагу дітей до живих родичів. У цьому дослідники вбачають деяку десакралізацію культів. Одночасно з цим, буддизм і даосизм наситили свої культи тисячами різних божеств із традиційних вірувань китайців [2, 251].

У свою чергу, даосизм підняв на свою вершину Дао – «праматір всіх речей». Дао не отримало чітких людських рис, хоча нефритовий імператор Юй-хуан у даосів вважається вищим божеством. За їх віруваннями, Юй-хуан як

правитель залишив свій трон, відмовився від звичайного життя, пішов у пустелю і обернувся на божество.

У процесі створення нашої кваліфікаційної роботи нам цікаво було дізнатися, що даоси були переконані, що людина є об'єктом впливу на неї тридцяти трьох тисяч божеств. Щоб отримати від них сприяння і підтримку в усьому, китайці володіють різними талісманами, ворожіннями і замовляннями. Все це, на нашу думку, має дуже впливати на розуміння сенсу життя жителями Піднебесної.

У II столітті нашої ери у межах даосизму почалося формування релігійного напрямку. З появою професійних служителів культу була вибудована певна система ритуалів і культових практик. Багато з цих практик зберегли у собі первісні шаманські культи, різні транс і екстази, талісмани.

Були зведені храми на честь великих китайських героїв і божеств. У цих храмах збирали пожертви, ставили ідолів і проводили різні культові практики. Нам імпонує, що у даосизмі багато уваги приділяється практиці спеціальних фізичних вправ, системі дихання, харчування тощо [2, 253].

Буддизм, який довго вважався різновидом даосизму, прийшов у Китай з Індії у I столітті нашої ери. Поступово, починаючи з V століття сформувався культовий буддизм. Він не вимагав на дотримання практики медитації та суворого способу життя.

Буддизм відкрив звичайним китайцям шлях до нірвани, яка розуміється як райська насолода бездіяльністю. Адаптуючись до умов Китаю, буддизм еволюціонував і сформувався у складний культ.

Він наповнився молитвами і символічними підношеннями перед статуями Будди і інших божеств, обходами поховальних храмів, паломництвом до священних місць тощо. День народження Будди припадає на восьмий день четвертого місяця китайського календаря. Святкуючи цей день, ченці-буддисти виконують ритуальне омивання статуї Будди [2, 253].

Тож, навіть побіжно аналізуючи традиційні культи та ритуали Китаю, ми розуміємо, що вони становлять основу усіх цивілізаційних соціальних і

культурних процесів країни. Національна самоідентичність жителів Піднебесної поряд із знанням мови та письма, виражається знанням і здійсненням різних етико-ритуальних норм. Дуже глибоко увійшовши у життя та спосіб мислення китайців, традиційні культи та ритуали мають великий вплив на їх світобачення, на розуміння ними сенсу життя.

Висновки до першого розділу

1. Проаналізовано, що до проблеми сенсу людського життя неодноразово зверталася наука етика, яка розглядає категорію «сенс життя» як усвідомлення свого існування, спрямованість до цілі, ціннісні орієнтації тощо. Етичне питання місця людини у світі є одним із ключових. Сенс життя, згідно етиці, це морально-світоглядне розуміння людини. Звернення до роздумів про пошук життя відбувалося у літературних джерелах ще з ранніх етапів розвитку цивілізації.

Сенс життя, на думку філософів Античності, полягає в удосконаленні свого інтелекту, бажань і здібностей для отримання вищого блага. В епоху римських філософів розуміння сенсу життя стало ототожнюватися із самоізоляцією від зіпсованого людського світу. Середньовічні філософи вказували, що до головної цілі життя людини веде три шляхи: раціоналізм, любов до Бога та шлях аскези.

В епоху Відродження людину розглядають як органічну частину природи. Німецький філософ XIX ст. Гегель наголошував, що сенс життя полягає у свободі духу особистості. Але для розуміння життєвого сенсу дуже важливо зрозуміти свій зв'язок із оточуючими людьми. Життєвий сенс закладений у створенні свого власного життя через стосунки з іншими людьми і середовищем.

2. Досліджено, що давньокитайські мислителі-філософи мали свій погляд на проблему буття людини. Філософське мислення Китаю розглядає світ і людину як єдину цілісність. Китайські мудреці наголошували на гармонійному поєднанні людини зі світом. Фундаментом китайської філософії стало

міфологічне мислення. Суттєвий вплив на світогляд китайців справив перехід до феодального суспільства. Виникає велика кількість шкіл, що стало сильним поштовхом до розвитку філософської думки Піднебесної.

Одним із найбільш вагомих напрямків філософії Китаю було конфуціанство, який заснував Конфуцій. Це морально-етичне вчення шукало відповідь на питання про місце людини у світі. Воно мало велике значення для розвитку китайського суспільства і для формування його філософського світобачення. За заповідями Конфуція багато жителів Піднебесної живуть і на сьогоднішній день.

Паралельно з конфуціанством виникла сильна філософська школа даосизм, засновником якої вважається мислитель Лао-цзи. Даосизм – це шлях буття індивіда, у якому фізичне і духовне розглядаються у гармонійному зв'язку. Тож, давньокитайські філософи розглядали світ як єдину цілісність. Основний наголос робився на морально-етичних учіннях про Всесвіт.

3. Визначено, що філософія Китаю формувалася під впливом традиційної культури і ритуалів, до якої здавна зверталися мудреці Піднебесної у пошуку сенсу людського життя. У ритуалах і культах сконцентроване духовне життя китайців. Культові церемонії виступають головною рисою традиційного суспільства Китаю ще за часів імперії. Про це свідчить велика кількість монастирів, храмів та наявності у кожній оселі предметів культу.

Для національних культів Китаю характерні певні риси: поєднання різноманітних культів, заміна реальних речей символами, збереження традиційних елементів давніх культів, надання світського характеру культовим ритуалам. Найвпливовішими є три релігійно-філософські вчення – конфуціанство, буддизм і даосизм, у яких поєдналися різні культу, ідеї і вірування.

Основне місце серед усіх культів займає культ Неба і культ далеких предків. Головною метою ритуальних церемоній у Китаї є залучення кожної людини до космічного порядку. Поряд із офіційними і релігійними культурами існують культу сімейні, основою яких є культ предків. Різноманітні культові

ритуали супроводжують все життя китайців. Глибоко увійшовши у життя та спосіб мислення китайців, традиційні культи та ритуали мають великий вплив на їх світобачення, на розуміння ними сенсу життя.

РОЗДІЛ 2. Художні особливості хореографічної постановки «Піду я на західну вежу» у контексті створення кваліфікаційної роботи «Пошук сенсу життя у китайській культурі»

2.1. Ідейно-тематичний аналіз хореографічного твору

Тема: Пошук істини, гармонії та внутрішньої свободи.

Ідея: Глибинний пошук сенсу життя в контексті китайської культури та філософії.

Надзавдання: Глибокий внутрішній пошук сенсу життя та гармонії через танець, що стає метафорою духовної подорожі, відображаючи різні етапи самопізнання та розвитку особистості.

Конфлікт: Боротьба між внутрішнім хаосом та пошуком гармонії, між зовнішніми обставинами та внутрішнім світом героя.

Наскрізна дія: Безперервний рух героя до досягнення внутрішньої гармонії та просвітлення, втілений через подорож до символічної західної вежі. Незважаючи на внутрішні сумніви, перешкоди та конфлікти, герой постійно рухається вперед, намагаючись знайти відповіді на глибокі питання про сенс життя.

Час дії: Позачасова духовна подорож героя, яка може відбуватися в будь-який момент людського існування.

Місце дії: Провінція в Китаї.

Форма: Хореографічний монолог.

Стиль: Сучасний

Жанр (за драматургією): лірико-драматичний.

Лібрето

Західна вежа для мене стала вічним символом переходу – це місце, де я відчуваю себе між минулим і майбутнім, між реальністю й ідеалом. Крокуючи

до вежі, я заглиблююсь у свій внутрішній світ і ставлю собі питання про суть буття. Кожен мій рух відображає ті зміни, що відбуваються в моїй душі, відкриваючи нові горизонти самопізнання.

Моя подорож розпочинається в темряві сутінків, коли світ навколо здається наповненим туманом та невизначеністю. Мої рухи важкі, наче я несучи собі тягар минулого. Простір навколо мене наповнений містичними тінями, які мовчазно супроводжують кожен мій крок.

Я йду вперед, але в той самий час не знаю, чи готовий зробити цей крок у майбутнє. Мої руки розмахуються в нерішучості, а голова різко повертається то в один, то в інший бік, відображаючи мою внутрішню боротьбу. Шлях, яким я рухаюся, сповнений сумнівів і тривоги, і він веде мене все далі в невідомість.

Після тривалої подорожі перед моїми очима нарешті з'являється силует Західної вежі, осяяний променями призахідного сонця. Мої рухи стають більш плавними, але в них ще залишається напруга. Світло навколо стає яскравішим, ніби відбиток мого раптового прозріння. Я простягаю руки вперед, намагаючись наблизитися до вежі, але мої кроки все ще неспівмірні.

Зупиняюся на шляху й поринаю в глибини своїх роздумів. Навколо мене ніби зупиняється час, і я занурююсь у тишу власної свідомості. Мої руки ледь рухаються, виконуючи дрібні, майже невидимі жести, що символізують дотик до невидимого. Цей світ навколо — лише відбиток моїх думок, тінь моїх внутрішніх переживань. У цей момент я усвідомлюю свою крихкість, але водночас і величезну силу, що живе в моєму серці. Музика стає медитативною, підкреслюючи глибину сцени, а напружені повороти показують складність моїх почуттів.

Нарешті, я вирушаю до Західної вежі, і мої рухи стають рішучішими та впевненішими. Я долаю перешкоди, які раніше здавалися нездоланими. У кожному моєму кроці відчувається сила та воля. Мій танець наповнюється енергією, що символізує зростаючу впевненість. У фіналі сцени я досягаю вершини — це момент кульмінації моєї подорожі, коли я нарешті знаходжу гармонію з собою і світом.

Стоячи на вершині вежі, я дивлюся на захід сонця, що малює горизонт у золотих тонах. Мої рухи стають плавними, мов легкий вітер, що грається з моїм одягом. Я повільно простягаю руки до заходу, відпускаючи всі тривоги і сумніви, що переслідували мене на шляху. Мій танець стає м'яким і гармонійним, кожен жест пронизаний спокоєм і миром. У світлі заходу я розчиняюсь, стаючи частиною цього нескінченного циклу — приймаючи нове і відпускаючи минуле.

Тихий мотив музики супроводжує мене, коли я повертаюсь з вершини вежі. Мої рухи тепер повільні, наповнені гармонією та впевненістю. Я пройшов складний шлях, знайшов відповіді на свої питання і відчув гармонію між минулим та майбутнім.

Дійові особи та їх характеристика

Герой. Це центральна постать, через яку розгортається основний сюжет. Герой перебуває на шляху внутрішнього самопізнання та пошуку гармонії між минулим і майбутнім. Його рухи відображають внутрішні зміни й емоційні переживання. Спочатку він постає як невпевнений і обтяжений тягарем минулого, проте в ході свого шляху поступово знаходить рішучість і спокій. Кульмінація його подорожі – досягнення Західної вежі, де герой відчуває гармонію з собою та світом.

Містичні тіні. Символічні супутники героя. Вони уособлюють минуле, невизначеність та внутрішні страхи, що переслідують його під час подорожі. Їх присутність підкреслює психологічний тягар героя і його боротьбу з власними сумнівами та тривогами.

2.2. Композиційно-архітектонічна хореографічної постановки

Хореографічна драматургія постановки

Експозиція: Пробудження внутрішнього пориву. У цьому моменті з'являється перший натяк на вежу, як символ прагнення до чогось вищого та

недосяжного. самотня постать Героя, занурена у глибокі роздуми. Його рухи плавні, ніби він перебуває на межі між сном і дійсністю, тягнеться до чогось далекого.

Зав'язка: Зустріч з перешкодами. Герой починає шлях до вежі, але зустрічається з перешкодами – містичними силами, що уособлюють зовнішні фактори, які стримують його прагнення. Вони рухаються різкими, уривчастими жестами, намагаючись заблокувати його шлях, тиснучи на Героя ззовні. Проте він продовжує боротися, намагаючись зберегти свою ціль і не втратити напрямку.

Розвитку дії: Герой опиняється на роздоріжжі між внутрішнім бажанням досягти вежі та сумнівами. Містичні сили, символізують його внутрішні страхи і сумніви, що виражаються в їхніх хаотичних рухах. Герой взаємодіє з ними через контрастні рухи: спочатку намагається боротися з ними, потім намагається примиритися і знайти баланс.

Кульмінація: Осягнення істини. Після боротьби Герой знаходить відповідь всередині себе. Рухи стають плавними і спрямованими вгору. Він підіймається до вершини, відчувачи легкість і спокій. У цей момент вся сцена трансформується: містичні сили зникають, а на їхньому місці з'являються символи підтримки та розуміння.

Розв'язка: Примирення з собою. На завершення Герой досягає вершини вежі. Тепер він спокійний, а його рухи сповнені внутрішньої гармонії. Музика завершується тихими акордами, створюючи відчуття завершеності та примирення.

Упорядкованість танцювальних епізодів

Епізод «Дорога до вежі».

Герой вирушає у подорож до Західної вежі, символу мрій та прагнень. Його рухи плавні, злегка стримані, що вказує на перші кроки на шляху до великої мети. Його руки піднімаються та опускаються, як ніби то відчують кожен крок

і вагу думок. Рухи виражають певний спокій та зосередженість на меті. Важливим акцентом є погляд вдалечінь – герой постійно дивиться вперед, ніби шукаючи свою вежу в горизонті.

Кожен його крок на сцені підкреслює рішучість і незламність духу. Простір навколо героя змінюється: на сцені з'являються містичні тіні, що створюють перешкоди на шляху. Рухи стають трохи важчими, і він ніби бореться з ними, що з'являється з усіх боків. Повітряні потоки, які він ніби відчуває на собі, проявляються у легких, але чітких рухах рук і корпусу, що зображують цю невидиму боротьбу.

З кожним новим підйомом на схил герой все більше наближається до вежі. У цьому моменті важливо передати зміни у внутрішньому стані: від первісної невпевненості до внутрішньої стійкості. Коли герой піднімає руки до неба, його рухи стають ширшими, ніби охоплюють простір навколо нього. Він відчуває силу, яка допомагає йому долати перешкоди. Відображаючи надію і віру в успіх, герой піднімається вище, і на сцені поступово вимальовується образ далекої Західної вежі, що стає все ближчою.

У даному епізоді «містичні тіні» відображають не тільки зовнішні виклики, але й внутрішню боротьбу.

Тривалість: 00хв.30 с.

Епізод «Випробування шляху».

На шляху виникають перешкоди, що символізують внутрішні сумніви та страхи героя. Він мусить знайти в собі сили подолати ці бар'єри. Перші випробування постають перед ним у вигляді невидимих стін, що обмежують його рухи.

Герой ніби наштовхується на них, зупиняючись у моменті напруги. Його рухи стають більш різкими, коли він пробує розірвати цей невидимий бар'єр, його тіло згинається, руки тягнуться вперед, але кожен крок здається важким. Він бореться зі страхом провалу, що відчувається в його раптових паузах і нервових жестах.

Поступово його рухи стають більш сміливими. Інтенсивні стрибки символізують подолання страхів, коли герой намагається злетіти вище своїх обмежень. Кожен стрибок наповнений напругою, а після нього приходить момент затишшя – зупинка, коли герой на мить ніби вагається перед новою перепорою. Але потім його тіло знову піднімається, і він виконує швидкі обертання, що символізують пошук рішення. Ці обертання – це момент внутрішнього переосмислення, коли герой переглядає свої цілі і способи їх досягнення.

Рухи стають більш рішучими, і ось герой натрапляє на останню символічну перепору. Це кульмінаційний момент боротьби, коли йому здається, що сили вичерпуються. Він завмирає, вся енергія сконцентрована в одному жесті, але саме в цю мить з'являється внутрішній імпульс, що дозволяє йому зробити останній ривок вперед.

Тривалість: 01хв.11 с.

Танцювальний епізод «Самотність на шляху».

У певний момент герой залишається сам, ніби загублений у просторі та часі, шукаючи відповіді в собі. Тиша на сцені підкреслює його самотність. Герой зупиняється, його постать стає застиглою, руки опущені, очі спрямовані вниз, ніби він занурений у власні думки. Навколо нього простір здається порожнім, холодним і байдужим. Його рухи повільні, ледь помітні – спершу легке підняття руки, ніби він намагається знайти зв'язок із собою, а потім повільне опускання, ніби він знову відчуває свою віддаленість від мети.

Герой робить кілька невпевнених кроків вперед, кожен із яких відображає його внутрішню боротьбу. Кожен рух його тіла віддає відчуттям ваги думок і переживань. Його повільне пересування по сцені ніби символізує пошук сенсу та напрямку. Руки розкриваються та знову опускаються, відображаючи боротьбу між розчаруванням і надією.

Нарешті, герой зупиняється посеред сцени, піднімає голову і дивиться вперед, ніби крізь час і простір, шукаючи відповіді на свої питання. Він починає виконувати плавні, майже медитативні рухи, які символізують його внутрішній

діалог – пошук внутрішньої гармонії та сенсу. Кожен рух ніби пов'язує його із самим собою, допомагає знову відчувати своє тіло і розум, відновлюючи силу для подальшого шляху.

Цей момент самотності підкреслює внутрішню розірваність героя, але також надає йому можливість для глибокого самоусвідомлення. Герой поступово знаходить рівновагу і гармонію, готовий продовжити свій шлях.

Тривалість: 01хв.00 с.

Епізод «Сяйво вежі».

Вдалині починає з'являтися Західна вежа, яка символізує надію та новий етап у житті героя. Спочатку це лише слабке світло, що пробивається крізь далечінь, але воно поступово набирає сили, осяюючи шлях перед героєм. Його обличчя освітлюється новим, сповненим надії виразом. Відчуття зростаючої близькості до мети надає йому енергії, і його рухи стають все більш впевненими.

Герой починає прискорюватися, його кроки стають ширшими, рішучими. Динамічні піруети відображають швидкість думок і прийняття рішень, якби він сам вбирав у себе світло з вежі, що направляє його вперед. Стрибки підкреслюють його зростаючу силу та рішучість, ніби кожен з них є кроком ближче до вершини його мрій. Руки розкриваються у широких жестах, які символізують не лише фізичну силу, але й внутрішню впевненість, що веде героя до його цілі.

Рухи героя стають більш гармонійними, вписуючись у ритм світла і простору навколо нього. Він танцює ніби у взаємодії з вітром, що дме назустріч, але водночас підтримує його. Світло з вежі стає ще яскравішим, і здається, що весь простір починає зливатися з його рухами.

У фінальному моменті композиції герой стає обличчям до вежі, руки тягнуться до світла, ніби він готовий прийняти новий етап свого життя. Сяйво вежі наповнює його силою та впевненістю, і його рухи тепер стають плавними, але сповненими внутрішньої сили, підкреслюючи, що герой не лише досягнув мети, але й знайшов нову гармонію у своєму житті.

Тривалість: 02хв.00 с.

2.3. Характеристика музичної основи хореографічного твору та сценографія

Музична основа хореографічних розмислів «Піду я на Західну вежу» відіграє ключову роль у створенні емоційного та смислового фону, на якому вибудовуються всі хореографічні елементи. Вона відображає шлях героя, його внутрішні переживання, боротьбу та духовне зростання. Звукова палітра композиції будується навколо контрастів – від м'яких, медитативних мотивів до енергійних та рішучих ритмів, що підкреслюють динаміку руху та зміни настрою героя.

Музика до епізоду «Дорога до вежі» відзначається спокійними та мрійливими мотивами, що підкреслюють перші кроки героя до мети. Вона створює атмосферу споглядання та початкового пошуку, натякаючи на значущість подорожі, символізуючи складність шляху та внутрішню трансформацію героя. Початкові мінорні мотиви відображають невпевненість, а поступове наростання динаміки і перехід до мажорних акордів вказують на духовне зростання героя.

Темп початково повільний, що символізує вагання і обережність героя. Легка пульсація ритму підкреслює нерішучий рух вперед. Музика слідує за героєм, відтворюючи відчуття ретельного зважування кожного кроку.

З розвитком епізоду ритм набирає інтенсивності, а ударні інструменти підкреслюють поступ героя. Легкі акценти на перкусії додають відчуття зростаючої впевненості, наголошуючи на продовженні руху попри сумніви.

Мелодійна лінія будується на простих, протяжних мотивах, що відображають внутрішню концентрацію героя. Поєднання струнних і флейт створює ефект плинності та роздумів, показуючи його зосередженість на меті.

Час від часу мелодія переривається легкими дисонансами, символізуючи сумніви героя. Однак ці моменти поступово замінюються гармонійними фразами, що відображають його рішучість.

Мінорні гармонії додають меланхолії, але з часом вони збагачуються мажорними акордами, символізуючи надію та впевненість. Перехід від мінору до мажору відображає емоційний розвиток героя.

Динаміка змінюється поступово: від тихого супроводу до зростаючого музичного об'єму, що підкреслює зростаючу віру героя у свою мету та важливість продовження шляху

Музичний розмір – 2/4.

Темп: від помірного до швидкого.

Характер музики: глибинний, спокійний

Музичний супровід епізоду «Випробування шляху» виражає момент боротьби героя з внутрішніми перешкодами, такими як сумніви, страхи й нерішучість. Цей епізод стає динамічнішим і драматичнішим, підкреслюючи боротьбу з невидимими силами, що заважають руху вперед.

Темп стає швидшим та нерівномірним, створюючи відчуття неспокою та внутрішньої боротьби. Ударні інструменти грають ключову роль, з рвучкими ритмами, що посилюють драматизм сцени. Раптові зміни ритміки відображають несподівані випробування, з моментами сповільнення для роздумів та подальшим наростанням темпу.

Мелодійна лінія є складною та фрагментованою, що відображає невпорядкованість емоцій героя. Часті перебивання мелодії короткими, різкими мотивами, дисонансами і мінливими фразами контрастують із пивною мелодією попереднього епізоду.

Струнні інструменти, зокрема скрипки та альти, створюють напружену атмосферу, з різкими змінами напрямку мелодії, що відображають емоційні зриви героя. Гармонії є неспокійними, з домінуванням дисонансів і мінорних акордів, що підкреслюють внутрішню напругу.

Динаміка варіюється від тихих моментів роздумів до голосних, вибухових фраз, що підкреслюють активне протистояння. Зміни гучності допомагають відчувати складність випробувань.

Таким чином, музика епізоду «Випробування шляху» підкреслює психологічний стан героя, його боротьбу з внутрішніми бар'єрами. Драматизм, контрастність і динамічні зміни в музиці відображають складність цього ключового етапу на шляху до мети, символізуючи подолання страхів і наближення до розв'язання.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: від помірного до швидкого.

Характер музики: глибинний, спокійний

Музика епізоду «Самотність на шляху» відображає глибоке відчуття ізолюваності героя та його внутрішні роздуми. Вона створює атмосферу розуміння і емоційної гравітації.

Темп повільний і розмірений, що сприяє саморефлексії. Ритм мінімалістичний, часто непомітний, з нерегулярними паузами і невеликими змінами темпу, що передають відчуття самотності і пошуку.

Мелодія спокійна, протяжна і медитативна, з мінорними мотивами, що підкреслюють внутрішній конфлікт героя. Струнні інструменти, такі як віолончелі та контрабаси, створюють насичене звучання, що додає тривоги і самотності. Мелодія змінюється повільно, відображаючи процес глибоких роздумів.

Гармонії є дисонансними, що додає відчуття напруженості. Мінорні акорди створюють атмосферу тривоги і розгубленості. Поступове наростання гармонійних напруг і їх розв'язки відображають моменти відкриття та прозріння героя.

Динаміка спокійна, з рідкісними сплесками інтенсивності, що підкреслюють емоційний злет чи внутрішній розлад героя. Плавні зміни в динаміці відображають тонкі нюанси емоційних станів.

Музика символізує самоаналіз і відчуття ізолюваності героя. Повільний темп, мінорна мелодія і дисонансні гармонії передають його емоційні переживання і пошуки внутрішнього сенсу. Звукова атмосфера створює відчуття

простору і часу, в якому герой відкриває себе і знаходить сили для продовження подорожі.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: від помірного до швидкого.

Характер музики: глибинний, спокійний

Епізод «Сяйво вежі» представляє кульмінаційний момент у подорожі героя, відзначаючи досягнення мети і виявлення Західної вежі як символу надії і нових можливостей. Музика в цьому епізоді зображує рішучість, тріумф і натхнення, що супроводжують момент успіху та впевненого руху вперед.

У порівнянні з попередніми етапами, темп стає швидшим і енергійнішим. Регулярний і стійкий ритм відображає впевненість і рішучість героя, а інтенсивні ритмічні акценти, як-от удари барабанів чи ритмічні пульсації, додають енергії і драйву сцені, підкреслюючи тріумф.

Мелодійна лінія яскрава і підйомна, з оптимістичним і надихаючим характером. Мажорні акорди символізують перемогу та нові починання. Струнні та духові інструменти можуть створювати величну і широку мелодію, передаючи радість і піднесення героя. Сильні і величні мелодії підкреслюють велич Західної вежі як символу досягнення і нових можливостей.

Гармонії яскраві і гармонійні, з переважанням мажорних акордів, які створюють відчуття завершення і тріумфу. Стабільні і зрозумілі гармонійні прогресії підкреслюють впевненість героя і його позитивний емоційний стан.

Динаміка зростає до пікових моментів, створюючи враження емоційного підйому і тріумфу. Зміни в динаміці плавно ведуть від спокійних, урочистих моментів до енергійних кульмінацій.

Музика в епізоді «Сяйво вежі» символізує досягнення і нові можливості. Яскраві і енергійні музичні мотиви створюють відчуття завершення і радості, підкреслюючи перемогу героя над труднощами. Музичний супровід грає важливу роль у створенні атмосфери святкування і досягнення, де кожен елемент—темп, ритм, мелодія і гармонія—сприяє виявленню тріумфу і підйому героя у його подорожі.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: від помірного до швидкого.

Характер музики: глибинний, спокійний

Сценографія до хореографічної постановки «Піду я на західну вежу»

Сценографія хореографічної композиції відображає духовний та фізичний шлях героя, створюючи візуальні та атмосферні ефекти, що підкреслюють теми пошуку, подолання труднощів та досягнення мети.

Костюми

Костюм головного героя відображає його внутрішню подорож і трансформацію під час пошуку та досягнення західної вежі. Він має бути практичним для виконання танцювальних рухів, а також символічним, передаючи розвиток персонажа від початкового етапу до фінальної мети.

Він органічно поєднується з загальною сценографією та хореографією, втілюючи зовнішні та внутрішні зміни персонажа. Такий підхід забезпечує гармонійний, виразний образ, який підкреслює теми пошуку, зростання та досягнення поставленої цілі.

Верхня частина костюму складається з сорочки з легкого, але міцного сірого матеріалу, що вільно спадає поверх штанів, забезпечуючи свободу рухів. Нижня частина — це легкі штани вільного крою темного кольору, які підкреслюють комфорт і функціональність. На ногах – легкі темні черевики, практичні та зручні для виконання танцювальних рухів, що додають образу стриманості та завершеності.

Костюм «Містичні Тіні» передають атмосферу загадковості й таємничості, що супроводжує героя на шляху до західної вежі. Цей костюм символізує непізнане й містичне, втілюючи образи тіней, перешкод і таємних сил, з якими герой стикається під час своєї подорожі.

Він органічно інтегрований у загальну сценографію та хореографію, підсилюючи атмосферу невідомості та таємниці, що супроводжує героя. Такий підхід створює виразний образ, який підкреслює ключові теми тіней, перешкод і містичних сил, що відіграють важливу роль у хореографічній постановці.

Освітлення

Динамічне освітлення постановки поступово змінюється: від темного та туманного на початку, що підкреслює невизначеність і складність подорожі, до яскравого та ясного освітлення біля західної вежі, символізуючи досягнення мети та внутрішнє просвітлення героя.

Проекції відображають емоційний стан головного героя, демонструючи змінювані пейзажі, зміни часу доби та атмосферні умови. Ці елементи додають глибини та динаміки до сцени, підкреслюючи поступове перетворення і зростання персонажа.

Висновки до другого розділу

1. У процесі реалізації кваліфікаційної роботи-хореографічних роздумів «Піду я на західну вежу» було всебічно розкрито його художні особливості та концептуальні елементи. Описано лібрето постановки, проаналізовані та охарактеризовані ключові персонажі: головний герой, його внутрішня подорож і трансформація, а також перешкоди, що він долає на шляху до західної вежі.

Тематика постановки зосереджена на подорожі героя, що символізує пошук і досягнення мети. Ідея розкриває протиріччя між духовними поривами і соціальними обмеженнями, що перетворюють шлях до вежі на складний і напружений процес. Конфлікт постановки зосереджений на боротьбі за справжнє кохання та внутрішньому зростанні героя, що призводить до значних особистих перетворень. Дії героя, пов'язані з його фатальними рішеннями, є наскрізною лінією хореографічної постановки.

2. У ході роботи над композиційно-архітектонічною побудовою постановки, розглянуто хореографічну та музичну драматургію. Сюжет поділено на епізоди, які включають експозицію, зав'язку, розвиток дії, кульмінацію та розв'язку. Музичний супровід також розподілений за етапами сюжетного розвитку, з вказівкою на кількість тактів і тривалість кожного епізоду. Визначено персонажів та виконавців, що беруть участь у кожному з етапів.

Для відтворення сюжетної лінії використані жестикуляція, міміка та пантоміма. Різноманітні хореографічні пози служать для розкриття образів персонажів та їхньої взаємодії, прикрашаючи хореографічну лексику, що відповідають сюжетним лініям. Включено численні танцювальні малюнки, що органічно вписуються в загальну концепцію.

3. Розкрито ключові елементи сценографії, костюмів та їх інтеграції з хореографією, що підкреслюють глибинний символізм подорожі героя. Через використання динамічного освітлення, костюмів та проєкцій вдалося створити атмосферу пошуку, невизначеності та поступового духовного зростання персонажа. Таким чином, усі названі компоненти роблять хореографічну постановку цілісною, виразною та доступною до сприйняття.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У процесі здійснення кваліфікаційної роботи «Пошук сенсу життя у китайській культурі. Хореографічні розмисли «Піду я на західну вежу»» нами було проаналізовано велику кількість літературних, мистецтвознавчих та наукових джерел українських та іноземних дослідників (К. Кучери, К. Кіндер, А. Максименко, Т. Полухтович, В. Хавроненко, Гессен Й. та інших) і на основі визначених завдань було зроблено наступні висновки:

1. Проаналізовано, що до проблеми сенсу людського життя неодноразово зверталася наука етика, яка розглядає категорію «сенси життя» як усвідомлення людиною свого існування. Сенси життя, згідно етиці, це морально-світоглядне розуміння людини. Питання сенсу життя піднімали стародавні мислителі – Геракліт, Демокріт, Сократ та інші. Сенси життя, на думку філософів Античності, полягає в удосконаленні свого інтелекту, бажань і здібностей для отримання вищого блага.

В епоху римських філософів розуміння сенсу життя стало ототожнюватися із самоізоляцією від зіпсованого людського світу. Середньовічні філософи вказували, що до головної цілі життя людини веде три шляхи: раціоналізм, любов до Бога та шлях аскези. В епоху Відродження людину розглядають як органічну частину природи. Німецький філософ ХІХ ст. Гегель наголошував, що сенси життя полягає у свободі духу особистості. Але для розуміння життєвого сенсу дуже важливо зрозуміти свій зв'язок із оточуючими людьми.

2. Досліджено, що давньокитайські мислителі-філософи мали свій погляд на проблему буття людини. Фундаментом китайської філософії стало міфологічне мислення. Дуже вплинув на світогляд китайців перехід до феодального суспільства. Виникає велика кількість шкіл, що стало сильним поштовхом до розвитку філософської думки. Одним із найбільш вагомих напрямків філософії Китаю було конфуціанство, який заснував Конфуцій. Воно мало велике значення для формування його філософського світобачення.

Паралельно з конфуціанством виникла філософська школа даосизм, засновником якої є мислитель Лао-цзи. Даосизм – це шлях буття індивіда, у якому фізичне і духовне розглядаються у гармонійному зв'язку. Тож, давньокитайські філософи розглядали світ як єдину цілісність. Основний наголос робився на морально-етичних учіннях про Всесвіт.

3. Визначено, що філософія Китаю формувалася під впливом традиційної культури і ритуалів, у яких сконцентроване духовне життя китайців. Для національних культів Китаю характерні певні риси: поєднання різноманітних культів, заміна реальних речей символами, збереження традиційних елементів давніх культів, надання світського характеру культовим ритуалам. Різні культи, ідеї і вірування поєдналися у трьох провідних релігійно-філософських вченнях – конфуціанстві, буддизму і даосизму.

Головною метою ритуальних церемоній у Китаї є залучення кожної людини до космічного порядку. Поряд із офіційними і релігійними культурами існують культи сімейні, основою яких є культ предків. Різноманітні культові ритуали супроводжують все життя китайців. Глибоко увійшовши у життя та спосіб мислення китайців, традиційні культи та ритуали мають великий вплив на їх світобачення, на розуміння ними сенсу життя.

4. У процесі реалізації кваліфікаційної роботи нами було здійснено хореографічну постановку «Піду я на західну вежу». У другому розділі було всебічно розкрито її художні особливості та концептуальні елементи. Описано лібрето постановки, проаналізовані та охарактеризовані ключові персонажі: головний Герой, його внутрішня подорож і трансформація, а також перешкоди, що він долає на шляху до західної вежі.

Тематика постановки зосереджена на подорожі героя, що символізує пошук і досягнення мети. Ідея розкриває протиріччя між духовними поривами і соціальними обмеженнями, що перетворюють шлях до вежі на складний і напружений процес. Конфлікт постановки зосереджений на боротьбі за справжнє кохання та внутрішньому зростанні героя, що призводить до значних

особистих перетворень. Дії героя, пов'язані з його фатальними рішеннями, є наскрізною лінією хореографічної постановки.

5. У ході роботи розглянуто хореографічну та музичну драматургію. Сюжет поділено на епізоди, які включають експозицію, зав'язку, розвиток дії, кульмінацію та розв'язку. Музичний супровід також розподілений за етапами сюжетного розвитку, з вказівкою на кількість тактів і тривалість кожного епізоду. Визначено персонажів та виконавців, що беруть участь у кожному з етапів.

Для відтворення сюжетної лінії використані жестикуляція, міміка та пантоміма. Різноманітні хореографічні пози служать для розкриття образів персонажів та їхньої взаємодії, прикрашаючи хореографічну лексику, що відповідають сюжетним лініям. Включено численні танцювальні малюнки, що органічно вписуються в загальну концепцію.

6. Розкрито ключові елементи сценографії, костюмів та їх інтеграції з хореографією, що підкреслюють глибинний символізм подорожі героя. Через використання динамічного освітлення, костюмів та проєкцій вдалося створити атмосферу пошуку, невизначеності та поступового духовного зростання персонажа. Таким чином, усі названі компоненти роблять хореографічну постановку цілісною, виразною та доступною до сприйняття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гессен Йоганнес. Сенс життя. К.: Унів. Вид-во ПУЛЬСАРИ, 2009. 142 с.
2. Данильян О. Г. Філософія: підручник. Х.: Право, 2013. 432 с.
3. Естетика: Підручник/за заг. редакцією Л.Т. Левчук. 3-тє вид, допов. І переробл. К.: Центр учбової літератури, 2010. 520 с.
4. Естетика мистецтва: навчальний посібник / уклад. Л. Б. Мартиненко, О. В. Гончарова. Умань: ВПЦ «Візаві», 2019. 272 с.
5. Жеребило І. Проблеми сенсу життя людини в українській середньовічній філософії: Монографія. Львів: ЛБІ НБУ, 2004. 130 с.
6. Кіндер К. Р. Специфіка пластичного образотворення у первісному танці: символіко-семантичний аспект. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. № 2. Київ: ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. С. 120-125.
7. Кучера Т. Сенс життя як етична проблема /Університетська кафедра. Культурологія. Аксіологія. Філософія. Етнологія. Дискусії. Рецензії. Анотації: альм. // М-во освіти і науки, молоді та спорту України: ДВНЗ «Київ. нац.економ.ун-т ім. Вадима Гетьмана»; Ін-т приклад. та проф. етики; [Голов. Ред. Ю. Вільчинський]. Київ: КНЕУ, 2012. Вип. 1. С.79-91.
8. Максименко А. І. Хореографічна освіта в Китаї: традиції і сучасність. Актуальні питання мистецької освіти та виховання. 2014. № 1-2 (3-4). С. 105-113.
9. Полухтович Т. Моральні цінності в житті людини / Науковий вісник Східноєвропейського Національного університету ім. Л. Українки // Філософська антропологія та філософія культури. Вип. 11. 2013. С. 54-59.

10. Ручка А. О. Цінності і смисли як компоненти соціокультурної реальності / Смилова морфологія соціуму// за ред. Н. Костенко. К., 2012. С. 91-123.
11. Сенс життя як найвища моральна цінність людини. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/10899/> (дата звернення: 15.06.2024).
12. Стасевська О. А. Система цінностей як основа буття сучасного українського суспільства / Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», № 1(20). 2014. С. 62-76.
13. Філософський енциклопедичний словник /за ред. В. І. Шинкарука. Київ: Абрис. 2002. 742 с.
14. Хавроненко В. Традиційні культи і ритуали Китаю / Університетська кафедра. Культурологія. Аксіологія. Філософія. Етнологія. Дискусії. Рецензії. Анотації.: альм.//М-во освіти і науки, молоді і спорту України; ДВНЗ «Київ. нац. Екон.ун-т ім. В. Гетьмана»; Ін-т приклад. та проф. етики; [голов. Ред. Ю. Вільчинський]. Київ: КНЕУ, 2013. Вип. 2. С.165-175.
15. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж: навчальний посібник / під ред. Н. Хамітова (2-е вид.). Київ, 2006. 352 с.

ДОДАТКИ

Фото 2.1. Образ «Героя»

Фото 2.2. Міфічні тіні «Героя»

Фото фрагментів танцю

Фото фрагментів танцю

